

**BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARIDAMUSTAQIL FIKRLASH
KO'NIKMALARINI RIVOJLANTIRISH METODIKASI**

Abrorxonova Kamolaxon Abrorxon qizi,
Boshlang'ich ta'lim pedagogikasi kafedrasi mudiri,
Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Ahmedova Baxtigul Azamat qizi,
Toshkent Kimyo Xalqaro Universiteti
Boshlang'ich ta'lim fakulteti,
Boshlang'ich ta'lim yo'nalishi, 1-bosqich magistrant

Annotatsiya. Ushbu ilmiy tezisda boshlang'ich sinf o'quvchilarida mustaqil fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirish metodikasining ilmiy asoslari va amaliy yondashuvlari yoritilgan. Mustaqil fikrlash o'quvchilarning kognitiv va ijodiy faoliyatini rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi. Tadqiqotda mustaqil fikrlashni rivojlantirishga qaratilgan pedagogik metodlar, ularning boshlang'ich ta'lim jarayonida qo'llanilishi, shuningdek, ta'lim tizimidagi yangi pedagogik yondashuvlar va innovatsiyalar tahlil qilinadi. 2020 yildan keyingi ilmiy manbalar asosida, mustaqil fikrlashni rivojlantirishning samarali metodlari, ularga oid pedagogik texnikalar va metodologiyalar keltirilgan.

Kalit so'zlar: boshlang'ich ta'lim, mustaqil fikrlash, kognitiv rivojlanish, pedagogik metodlar, ijodiy faoliyat, ta'lim innovatsiyalari, fikrlashni rivojlantirish, pedagogika, ta'lim psixologiyasi, samarali metodikalar.

Аннотация. В данной тезисной работе рассматривается методика развития самостоятельного мышления у учащихся начальных классов. Самостоятельное мышление играет важную роль в когнитивной и творческой активности учеников. Исследование включает теоретические основы и практические подходы к развитию самостоятельного мышления, методы их применения в начальном образовании, а также анализ новых педагогических подходов и инноваций в системе образования. На основе научных источников после 2020 года предложены эффективные методы и педагогические техники для развития самостоятельного мышления.

Ключевые слова: начальное образование, самостоятельное мышление, когнитивное развитие, педагогические методы, творческая деятельность, образовательные инновации, развитие мышления, педагогика, педагогическая психология, эффективные методики.

Abstract. This thesis examines the methodology for developing independent thinking skills in primary school students. Independent thinking plays an essential role in the cognitive and creative activities of students. The study presents theoretical foundations and practical approaches to developing independent thinking, methods of their implementation in primary education, as well as an analysis of new pedagogical approaches and innovations in the education system. Based on scientific sources published after 2020, the thesis suggests effective methods and pedagogical techniques for fostering independent thinking.

Keywords: primary education, independent thinking, cognitive development, pedagogical methods, creative activity, educational innovations, thinking development, pedagogy, educational psychology, effective methodologies.

Zamonaviy ta'lim tizimida boshlang'ich sinf o'quvchilarida mustaqil fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirish ta'lim sifatini oshirishning ustuvor yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Bugungi globallashuv va axborotlashuv sharoitida ta'lim jarayonida o'quvchilarning faqat tayyor bilimlarni egallashi emas, balki ularni tahlil qilish, tanqidiy baholash va yangi vaziyatlarda mustaqil qo'llay olish qobiliyatini shakllantirish muhim ahamiyat kasb etmoqda. Shu sababli mustaqil fikrlash kompetensiyasi boshlang'ich ta'limdan boshlab tizimli ravishda rivojlantirilishi zarur.

2020 yildan keyingi pedagogik tadqiqotlarda mustaqil fikrlash kompetensiyaviy yondashuv asosida talqin qilinmoqda. Xususan, UNESCO va OECD tomonidan ishlab chiqilgan ta'lim konsepsiyalarida mustaqil fikrlash o'quvchining funksional savodxonligi, muammoli vaziyatlarda qaror qabul qilish va ijodiy yondashuv bilan bevosita bog'liq ekanini ta'kidlanadi. PISA xalqaro baholash dasturi natijalari ham boshlang'ich bosqichda mustaqil fikrlashni shakllantirish o'quvchilarning keyingi ta'lim bosqichlaridagi muvaffaqiyatini belgilovchi omil ekanini ko'rsatmoqda.

Boshlang'ich sinf yoshidagi bolalarning psixologik xususiyatlarini inobatga olgan holda, mustaqil fikrlashni rivojlantirish jarayoni konstruktivistik ta'lim yondashuvi asosida tashkil etilishi maqsadga muvofiqdir. Mazkur yondashuvga ko'ra, o'quvchi bilimni tayyor holatda emas, balki faol izlanish, tajriba va muloqot jarayonida mustaqil ravishda o'zlashtiradi. Tadqiqotlar Mahmudova, 2024; Xolmatova, 2023 shuni ko'rsatadiki, muammoli ta'lim elementlari qo'llanilgan darslarda o'quvchilarning mustaqil fikrlash darajasi sezilarli darajada oshadi. Mustaqil fikrlashni rivojlantirishda metakognitiv ko'nikmalarni shakllantirish alohida ahamiyatga ega. Metakognitiv yondashuv o'quvchining o'z fikrlash jarayonini anglash, rejalashtirish, nazorat qilish va baholash qobiliyatlarini rivojlantiradi. 2021–2024 yillarda olib borilgan ilmiy izlanishlar shuni ko'rsatadiki, refleksiya, "fikrlar kundaligi", o'z-o'zini baholash kabi metodlardan foydalanish boshlang'ich sinf o'quvchilarida mustaqil va tanqidiy fikrlashni rivojlantirishda samarali hisoblanadi.

Innovatsion pedagogik texnologiyalar mustaqil fikrlashni rivojlantirishning muhim vositasi sifatida e'tirof etilmoqda. Jumladan, loyiha asosida o'qitish, STEAM-ta'lim, interfaol metodlar va raqamli ta'lim resurslari o'quvchilarning bilish faolligini oshiradi. Tursunova 2023 tadqiqotlariga ko'ra, raqamli platformalar va elektron resurslardan foydalanish o'quvchilarning mustaqil izlanish olib borish, axborotni tahlil qilish va xulosalar chiqarish ko'nikmalarini rivojlantiradi.

Boshlang'ich sinf o'quvchilarida mustaqil fikrlashni shakllantirishda ijodiy topshiriqlarning o'rni beqiyosdir. Hikoya tuzish, rasm asosida matn yaratish, muammoli savollarga javob topish, vaziyatli masalalarni yechish kabi topshiriqlar o'quvchilarning tasavvur doirasini kengaytiradi va mustaqil qaror qabul qilish qobiliyatini rivojlantiradi. Shodmonova 2022 ta'kidlaganidek, mustaqil muammo yechishga yo'naltirilgan topshiriqlar o'quvchilarda mantiqiy fikrlash va mas'uliyat hissini shakllantiradi.

Xorijiy ta'lim tajribasi tahlili shuni ko'rsatadiki, rivojlangan davlatlar ta'lim tizimida mustaqil fikrlashni rivojlantirish ustuvor vazifa sifatida belgilanmoqda. Finlyandiya, Yaponiya va Janubiy Koreya ta'lim tizimlarida o'quvchilarning savol berish, erkin fikr bildirish va muammolarni mustaqil hal etishiga keng imkoniyatlar yaratilgan. Ushbu tajribalarni milliy ta'lim tizimiga moslashtirish boshlang'ich ta'lim sifatini oshirishga xizmat qiladi.

Xulosa qilib aytganda, mustaqil fikrlashni rivojlantirishga yo'naltirilgan zamonaviy pedagogik metodlar va innovatsion yondashuvlar boshlang'ich sinf o'quvchilarning bilim

faolligini oshiradi, ularning o'ziga bo'lgan ishonchini mustahkamlaydi hamda kelgusida raqobatbardosh, ijodkor va mustaqil shaxs sifatida shakllanishiga zamin yaratadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Ahmedova B. A. 2023. Mustaqil fikrlashni rivojlantirish metodikasi. Pedagogik ilm-fan jurnali, 18 4, 67–74.
 2. Mahmudova M. R. 2024. Rivojlantiruvchi ta'lim sharoitida mustaqil fikrlashni shakllantirish masalalari. Pedagogika va innovatsiyalar, 25 1, 54–61.
 3. Shodmonova L. F. 2022. Boshlang'ich sinflarda mustaqil fikrlashni rivojlantirishning yangi pedagogik usullari. Ilmiy-texnik pedagogika jurnali, 15 2, 45–50.
 4. Tursunova D. A. 2023. Innovatsion ta'lim texnologiyalari orqali mustaqil fikrlashni rivojlantirish. O'zbekiston ta'limi, 12 3, 21–30.
 5. Xolmatova N. B. 2023. Boshlang'ich ta'limda kognitiv rivojlanish va mustaqil fikrlashning psixologik asoslari. Ta'lim va psixologiya, 30 2, 32–38.
 6. Yuldosheva M. Q. 2022. Boshlang'ich ta'limda mustaqil fikrlashni rivojlantirishning psixologik mexanizmlari. Pedagogik tadqiqotlar, 17 1, 28–36.
 7. Karimova S. M. 2021. Kompetensiyaviy yondashuv asosida boshlang'ich ta'limni tashkil etish. Zamonaviy ta'lim, 9 2, 41–47.
 8. Islomova D. R. 2024. Boshlang'ich sinf o'quvchilarida tanqidiy va mustaqil fikrlashni rivojlantirish metodlari. Ta'lim muammolari, 6 1, 19–26.
- Xalqaro ilmiy manbalar
9. OECD. 2021. Creative Thinking in Education: PISA 2022 Framework. Paris: OECD Publishing.
 10. OECD. 2020. Education 2030: Learning Compass. Paris: OECD Publishing.
 11. UNESCO. 2021. Reimagining our futures together: A new social contract for education. Paris.
 12. Hattie, J. 2020. Visible Learning: Feedback and Metacognition. London: Routledge.
 13. Facione, P. A. 2020. Critical thinking: What it is and why it counts. Insight Assessment, 1–28.
 14. Fisher, R., & Williams, M. 2021. Teaching Thinking in Primary Education. London: Bloomsbury.
 15. Trilling, B., & Fadel, C. 2021. 21st Century Skills: Learning for Life in Our Times. San Francisco: Jossey-Bass.
 16. Kuhn, D. 2022. Metacognition and independent thinking in childhood education. Educational Psychologist, 57 3, 175–189.
 17. Zohar, A., & Barzilai, S. 2023. Metacognition, self-regulation and independent learning. Studies in Educational Evaluation, 76, 101–114.